Цана асобнага нумару 20 грош

БЕЛАРУСКАЯ СПРАВА

Выходзіць два разы ў тыдзень.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12—6. (Wileńska 12, m. 6). Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодня, апрача сьвяточных дзён. Адміністр. ад 9 да 3.	Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 2 зл. Для заграніцы ўдвая даражэй. Перамена адрэса 30 гр. Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.	Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грошы і на 4 стр. 15 гр. за радок пэтыту ў 1 шпальту.

№. 1 — Вільня, Пятніца, 9-га красавіка 1926 г. — Год I.

У гэтым нумары 6 страніц.

Праграма і тактыка.

Цяпер у нас натварылася гэтулькі палітычных партыяў і групаў, што вясковаму чалавеку дужа цяжка ў іх разабрацца: якая з іх чаго варта, якой можна верыць і за якой трэба ісьці? Бо-ж кожная з гэных партыяў і груп абвяшчае сваю *праграму* так, што, здаецца, у ёй ёсьць усё, чаго жадае вёска.

Узяць хоць-бы новасьпечаную праграму Беларускага Сялянскага Саюзу. Чаго ў ёй няма!

Тут і „незалежнасьць злучаных Беларускіх зямель" у „фэдэрацыю з суседзямі"—тое, што Усходняя Беларусь мае на дзеле.

Тут і „зямля сялянству бяз выкупу", толькі ж „бяз права спэкуляцыі",—дый і гэта зьдзейсьнена на Усходзе....

Тут і „аб'яднаньне ўсіх беларускіх працоўных сіл",—дык як-быццам тое самае, што паставіла сваей мэтай Беларуская Сялянска-Работніцкая Грамада.

І шмат чаго іншага.

Дык у чым-жа справа? Куды імкнецца гэная новая арганізацыя?!

А справа вось у чым.

Усім пэўне ведама, што Партыя Польскіх Сацыялістаў, тая самая, што цяпер трымае ўладу ў Польшчы ў хаўрусе з самымі заклятымі ворагамі ня толькі сацыялізму, але і ўсіх працоўных наагул,—у загалоўку свайго афіцыозу „Robotnik" напісала кліч: *„Няхай жыве работніцка-сялянскі ўрад!"*.

Гэты кліч—гэта ўсё роўна, як вывеска партыі, як яе сьцяг, за якім партыя хоча павясьці народ. Але што ППС зусім і ня думае вясьці польскія працоўныя масы да зьдзейсьненьня гэнага кліча, аб гэтым сьведчыць *тактыка* партыі, якая на дзеле ствары́ла супольны ўрад з абшарнікамі і фабрыкантамі....

А хто ня помніць выбарнае праграмы „Вызваленьня", якое суліла нам і зямлю бяз выкупу, і родную школу, і аўтаномію, а на дзеле галасавала ў Сойме за аддачу нашае зямлі польскім асаднікам, праводзіла „языковыя законы дзеля школ, паводле якіх зусім зьнішчаны беларускія ўрадавыя школы, ды аб аўтаноміі Заходняе Беларусі забылася назаўтрае пасьля выбараў?!.....

Мы падалі тут гэтыя два дужа яркія прыклады таго, як часта ў партыях *разыходзіцца іх праграма і тактыка,* інакш кажучы: як непадобна бывае тое, што яны гавораць, да таго, што запраўды робяць,—каб гэтымі прыкладамі паказаць, што мала пекнае праграмнае вывескі, каб ужо можна было паверыць нейкай партыі і пайсьці за ёй. Пэўэсам, ня гледзячы на іх пекны лёзунг, ня можа верыць ані работнік, ані селянін, бо партыяй гэнай кіруюць не работнікі і не сяляне, а абшарніцкія сынкі, якія праз партыю хочуць толькі ўзмацаваць панаваньне буржуазіі над працоўнымі, кідаючы работнікам і сялянам адно толькі крошкі з панскага стала.... Вызваленцы маюць на чале былых дэфэнзыўных афіцэраў і асаднікаў, дык дзе-ж ужо ім касаваць у нас польскае асадніцтва і ліквідаваць сваё панаваньне на Беларускай зямлі?!....

Вось, і аб Беларускім Сялянскім Саюзе прыходзіцца сказаць тое самае: *тактыка* гэнае арганізацыі з першых-жа крокаў *разыйшлася* з абвешчанай цяпер *праграмай.* Бо ж, хоць і абвяшчаючы „незалежнасьць злучаных Беларускіх зямель" і „фэдэрацыю з суседзямі", павадыры Саюзу, аднак-жа, становяцца адначасна ў адну проці бальшавіцкую лінію з польскімі буржуазнымі партыямі, якія імкнуцца зьнішчыць як раз тое, што ў Радавай Беларусі зьдзейсьнена ў мысьль праграмы Саюзу... Бо „працу" сваю над „аб'яднаньнем ўсіх працоўных беларусаў" Саюз распачаў з сеяньня недаверыя паміж работнікамі і сялянамі, з падбураньня сялян проці работнікаў шляхам выдумываньня і пашыраньня брахні, быццам работніцкія партыі імкнуцца да адабраньня ў сялян іх зямлі і аддачы абшарнікам.... Бо, цураючыся на дзеле саюзу і супрацоўніцтва з працоўнымі мест, яны пазбаўляюць сялянства дапамогі тае адзінае рэальнае сілы, якая магла-бы падтрымаць імкненьне сялян да зямлі....

Мы гаворым тут аб Беларускім Сялянскім Саюзе, закладзеным паслами Ярэмічам і Рагуляй, не затым, каб лішне вялікую вагу прыдавалі ягоным уплывам (сялянства, навет запрошанае на зьезд Саюзу, паказала, што не згаджаецца з ідэалёгіяй тварцоў яго!), — але затым, каб паказаць, што мала пісаць пекныя праграмы: *трэба ў-ва ўсей дзеяльнасьці палітычнай партыі, у штодзенный працы і ў партыйнай прэсе запраўды праваздзіць у сьвядомасьць народу і ў жыцьцё тыя лёзунгі, якія напісаны ў праграме партыі.* Трэба, каб партыя, якая хоча, каб народ ішоў за ёй, ужо *цяпер, сяньня,* злучала працоўныя места і вёскі, тварыла магутную працоўную армію і вяла яе простай дарогай да мэты, якая зьяўляецца супольнай і сялянству і работнікам.

На такі шлях узышліа зусім правільна Беларуская Сялянска-Работніцкая Грамада. Працуючы адначасна сярод сялянства і работнікаў у мястох, заваёўваючы для беларускае справы паступова і Горадню, і Беласток, і Бярэсьце, гэтая арганізацыя запраўды вытварае тую *еднасьць усіх працоўных, без якое немагчыма іх перамога.*

Бо толькі няўстанным змаганьнем здабываецца перамога, а дзеля змаганьня патрэбны ня пекныя словы, а—*сіла!*

Да ведама беларускага грамадзянства і закашчыкаў на танную прадажу беларускіх кніг у сьнежані 1925 г. і студзені 1926 г.

Беларуская Кнігарня Беларускага Выдавецкага Таварыства, якая істнуе ад 1913 году і зьмяшчалася перш на Завальнай вул., № 7 у лютым месяцы с. г. **перанесена** на Вострабрамскую вул. дом № 1 (рог Гэтманскай).

З прычыны пераносу кнігарні ў іншае памешканьне і зьмены кнігара шмат заказаў засталося ня выпаўненых кнігарняю. Апроч таго, засталіся нявыпаўненымі некаторыя заказы яшчэ і дзеля тэй прычыны, што, як гэта ў свой час паведамлялася праз газэту, некаторыя лісты са сьпіскам прошаных кніг не па віне кнігарні дзесь загінулі.

Цяпер кнігарня без затрыманьня выконвае бягучыя заказы, а таксама і ранейшыя.

Хто з ранейшых закашчыкаў у працягу двох тыдняў ад дня апублікаваньня гэтага не атрымае прошаных кніг, на якія сьпісак загінуў, няхай прышле заказным лістом новы сьпісак ужо **па новаму адрасу кнігарні** і далучыць паштовы квіт на высылку грошаў; тады кнігарня **безадкладна** вышле пажаданыя кнігі **па таннай цане.**

Тых грамадзян, якія засталіся вінны грошы кнігарні за атрыманныя кнігі праз пошту ці ўзятыя асабіста, Таварыства просіць **прыслаць доўг праз пошту ці вярнуць** асабіста **па новаму адрасу кнігарні Вострабрамская № 1.**

За акуратнае выпаўненьне заказаў адпавядальнасьць бярэ на сябе Беларускае Выдавецкае Таварыства.

У кнігарні прадаюцца **беларускія падручнікі, творы беларускіх пісьменьнікаў і пісьменныя прылады.**

Для тых, хто выпісвае кніг ці прыладаў на значную суму, кнігарня дае ськідку.

Заказы выконваюцца толькі па атрыманьні ўсей вартасьці тавару.

На адказ на пытаньні інтэрасантаў і на высылку каталёгу трэба прысылаць паштовую марку ў 15 грош.

Беларускае Выдавецкае Т-ва.

Да беларускай інтэлігенцыі.

(Голас беларускага настаўніка).

Цяжкі сум і нейкі жаль ахапляе душу і сэрца, калі і да гэнага часу бачыш, як „культурныя" ўжэнднікі „найкультурнейшага" паньства ў сьвеце, жывучы тут на „Крэсах", зусім ня бачаць народу беларускага і на кожным кроку жыляцца даказаць, што мовы беларускай няма, што культуры беларускай таксама няма, што такою „хамскаю" беларускаю моваю ўстыд карыстацца і г. д. і г. д. І значная частка беларускай інтэлігенцыі гэтага слухае і мовы і культуры роднай пачынае выракацца. Кажу **інтэлігенцыі**, бо на інтэлігента тутэйшыя паны найчасьцей робяць паходы, найчасьцей яму гавораць аб гэтым, стыдаюць яго і стараюцца вытравіць з яго нутра іскру роднага беларускага духу і адцягнуць ад роднага беларускага цёмнага люду. На вясковага мужыка беларуса паны паходу ня робяць. Бачучы цёмнасьць беларускага сярмяжніка, яны абзываюць яго „быдлам", думаючы, што яго, куды захочаш, туды й навернеш: сёньня з яго зробіш расейца, а заўтра паляка, а там і ліцьвінам будзе, дык ціж варта аб ім гутарку вясьці?!

Але з гісторыі вядома, што, калі зьніштожыць інтэлігенцыю якой небудзь нацыі, дык і нацыя гэная загінець, дзеля гэтага, хочучы скарэйшай гібелі беларускай нацыі ў Польшчы, узяліся зьніштажаць беларускую інтэлігенцыю рознымі спосабамі: адных купляюць за грошы, другіх бяруць на розныя мізэрныя пасады і забавязваюць нідзе і не заікнуцца, што ён беларус; на значную частку беспрацоўных беларускіх інтэлігентаў усьцяж накладаюць суровы паліцэйскі „надзор", пазбавіўшы іх апініі палітычнай маральнасьці, а больш адважную і неўгамонную бел. інтэлігенцыю папасаджалі за рашоткі... Вельмі шмат лепшай беларускай інтэлігенцыі ўжо загінула на цярністым шляху адраджэньня, а трусы і эгаісты кінулі свой родны край, сваю родную люднасьць і паўцякалі, хто куды, абы палепшыць свой дабрабыт, а цяпер...

Цяпер дзевяць дзесятых усіх вёсак Беларусі ня маюць свае роднае беларускае інтэлігенцыі, а калі ў якой з гэтых вёсак і застаўся якісь інтэлігент на пасадзе польскага вучыцеля або польскага паліцыянта, дык ад яго ня ўчуеш роднага слаўца. Яму страх, яму нейкі стыд, бо ён „пан", ён мае лякеркі на нагах, і камэндант пастарунку яму руку падае, і на беларуса-мужыка ўжо яны ўдвох дзівяцца, як на „быдла", і паглядаюць скоса...

Цяжка бачыць гэныя факты, аднак гэта праўда. Дзівіцца на гэткага інтэлігента і мужык працоўны. Дзівіцца і думае: „Што за праява?!: Ці ня разам пасьвілі сьвіней на выгане, ці ня разам песьні родныя пяялі, пасучы быдла, ці не дзяліліся кусочкам чорствага хлеба між сабою, ці ня разам пяклі і елі бульбу, як былі на начлезе? А цяпер — вось што! І гаварыць ня хоча"! І ўглядаецца на такога інтэлігента беларус ваража і ня верыць яму і не павінен верыць. Вораг люты беларусу такі інтэлігент!

Чытае іншы раз беларус сваю родную газэту. Прычытаецъ ён кожны радок на некалькі разоў. Жыліцца, каб сьцяміць, аб чым пішуць; незразумеўшы чаго, ён шукае інтэлігента, які бы яму аб палітыцы растлумачыў. Убачыўшы беларускую газэту ў руках беларуса, інтэлігент-здраднік ніколі ня скажа праўды, адно настрашыць селяніна турмою за газэту, абазваўшы газэту „камуністычнай", бо яна аб таким інтэлігенту праўду кажа...

Але часьцей за ўсё ня сьцяміць беларус сярмяжнік: чаму гэта істнуюць якіясь беларускія камітэты і ў Праз Чэшскай, і ў Бэрліне, у Коўне ці ў Варшаве,—там, дзе няма зусім беларускай люднасьці; адно ня робяць ніякіх беларускіх камітэтаў ні ў Саколцы, ні ў Бельску, ні ў Ваўкавыску, або ў Сломіме, ні нат у Баранавічах? Камітэтаў тых натварылі інтэлігенты, што пакінулі бацькаўшчыну і ўцяклі ад роднага люду, шукаючы для сябе лепшай долі, а люд... наш бедный беларускі люд! Ён пазбаўлены свае роднае вясковае інтэлігенцыі. Яна яго пакінула і пакідае ўсьцяж, выракаецца роднага слова і мовы.

Падзівіцеся ўзапраўды на вясковы люд хоцьбы Жыравіцкай воласьці, або Дзятлаўскай, або Кастровіцкай, ці Мітавіцкай, або Маўчадзкай — Слонімскага павету. Чаму ня чутно здаровага голасу беларускай інтэлігенцыі з Бельскага павету, з Сакольскага, або Ваўкавыскага? Што робіць інтэлігенцыя Дзісеншчыны, Вялейшчыны, або Лідчыны? Чаму магільная ціша ад курсантаў жондовых вучыцялёў беларусаў з курсаў віленскіх? Чаму маўчаць, чаму не бароняць правоў беларусаў?!? Ці-ж ня бачаць яны, як гінуць душы беларускіх дзетак?

Мусіць, няма інтэлігентаў у гэных мейсцах, а калі і ёсьць, дык яны дзесь, ляжучы пад панскім сталом, абгрызаюць косьці са стала, ліжуць панскія рукі і маўчаць, баючыся, каб пан ня выкінуў на вуліцу, або ў вастрог ня кінуў, калі адважацца сказаць праўду ў вочы...

Не інтэлігент той, які Бацькаўшчыну кідае ў цяжкі для яе час, які люду свайго выракся дзеля свае скуры, які цураецца мовы роднай, каб дагадзіць пану; які, жывучы з ласкі панскай, ня сумее жыць уласным жыцьцём і дапамагчы роднаму люду; які, бачачы зьдзекі над родным людам і ціхую сьмерць яго, спакойна сабе сьпіць і есьць, ніц ня думаючы; які маўчыць, бачачы няпраўду, які, наеўшыся сам, ня дасьць кавалка хлеба лепшаму сыну свайго роднага люду, што цярпіць за яго ў няволі. Не інтэлігент той, што з-за вугла дзівіцца, як цёмны люд яго, яго брат па крыві, мэнчыцца—уміраючы. Цёмны сярмяжнік такога „інтэлігента“ ўжо ацаніў, ня любіць яго і не павінен любіць...

Селянін і работнік сам змагаецца і, змагаючыся, ужо палітычна апярэдзіў здрадніка-інтэлігента. Паглядзеўшы навакол сябе і ўбачыўшы, што застаўся сам, беларус-селянін і работнік пачаў тварыць жыцьцё сам, без камітэтаў, а інтэлігенты, наадварот, твораць камітэты бяз жыцьця. Селянін і работнік-беларус сваімі высілкамі твораць культуру, а прадажная вясковая інтэлігенцыя гэную культуру топча нагамі, нішчыць яе.

Ці-ж не баліць ад гэтага ў грудзёх? На астатні грош свае мазольнае працы мужык падтрымлівае сваё роднае слова, закладае свае родныя прыватныя беларускія пачатковыя школы, ад свае працы аплачвае труд інтэлігента і заклікае яго да працы, а беларус-вучыцель працуе сабе на пасадзе жондовага польскага вучыцеля і не загаворыць пароднаму да беларуса-дзіцяці (як Грынько ў Рахавічах, або Барвіюк у Нязбодзічах, або Андеюк і шмат інш.). Такіх інтэлігентаў беларуская люднасьць павінна цурацца. Ня слухаць іх і баяцца, як агня.

Мімаволі прыходзіцца ізноў казаць тое, што ўжо даўно сказана: Беларус селянін і рабочы! На сябе спадзявайся! На ўласныя сілы! Змагайся! Лепшыя сыны твае заўсёды з табою. Змагаючыся, ты выйдзеш на лепшую дарогу. Ня йдзі за сьляпымі правадырамі! гані ад сябе прадажную інтэлігенцыю!, байкатуй яе, ня слухай яе, адрозьнівай ваўкоў ад авечак! Тагды выйдзеш з блудных дарог, дабудзеш зямлю і волю і народзіш з сябе лепшую родную беларускую інтэлігенцыю!

Прыслухоўвайся да лепшых сыноў беларускіх, якія самы йдуць проста, йдуць і заклікаюць увесь працоўны народ ісьці дарогаю простаю, пад сьцягам Беларускай Сялянска Работніцкай Грамады. Ідучы, цягні за сабою лепшую інтэлігенцыю вёскі, якую заклікай прыслухоўвацца да голасу Грамады, ісьці за ёю, напружыўшы сваю энэргію да максімум'а і ўліваючы сьвежую сілу ў сэрцы роднага беларускага люду. Так, ідучы дружна, дойдзема да лепшае будучыны, паднімем сваю родную беларускую культуру, паставім яе на ногі і ўздыхнем вольна.

Ня будзе тагды здраднікам беларускага люду мейсца сярод вольнага люду. Тагды праменьне праўды засьляпіць ім зусім вочы, і прыйдзецца ім закладаць тагды камітэты дзе-ж ажно ў Аргэнтыне або ў Новай Зэляндыі.

18. III. 1926. **Трылісьцьнік.**

Бюджэтныя клапоты урадавае коаліцыі.

Пасьля ведамай „артылерыйскай падгатоўкі“ ў сваей пазнанскай прамове польскі міністар фінансаў зрабіў ужо адкрытую рашучую атаку на сваіх калегаў па коаліцыі—пэпээсаў—у бюджэтнай камісіі Сойму.

Гэтае экспозэ міністра Зьдзеховскага цікава перад усім тым, што ён—у ваенным запале — зусім забываецца рабіць тое, што было заўсёды першым абавязкам міністраў фінансаў у Польшчы: **хаваць праўду...**

Дык можа толькі дзеля таго мы даведаліся ад пана міністра, што гэты год у сеньсе даходаў мае быць значна горшы, як мінулы... І калі ў сваей пазнанскай прамове п. міністар лічыў агульны недахват у бюджэце на 200 міліёнаў, дык у новым экспозэ ён заявіў, што дэфіцыт будзе няменш, як 451 міліён.. Але-ж, калі датаго споўніць яшчэ дамаганьні пэпээсаў (не зьмяншаць пэнсіяў урадоўцам), тады **недахват у дзяржаўным бюджэце Польшчы ў 1926 годзе дасягне вялізарнай сумы — 700 міліёнаў злотых...**

Ясна, што гэта было-б ужо яўнае банкруцтва... Ясна і тое, што трэба прымаць рашучыя меры.

Якія-ж гэта меры?

„Ёсьць усяго толькі чатыры спосабы пакрыцьця недахвату ў бюджэце“,—кажа міністар. Дзіру ў ім можна заткнуць — або пазыкай, або друкаваньнем пустых папяровых грошаў („марак“), ці так званай інфляцыяй, або павялічэньнем даходаў, або, урэшце, — зьмяншэньнем выдаткаў.. — „Але-ж перапрашаю, — ядавіта зварачаецца ў бок пэпээсаў іх калега—эндэцкі міністар: ёсьць яшчэ пяты спосаб; гэта—схаваць галаву, як страўс, пад хвост, дый трэбаваць грошай ад міністра фінансаў“... І вось, казаў далей міністар, „псыхіка (чытай: дурная галава!) нашага грамадзянства пераважна стаіць за гэты пяты спосаб“...

Цікава, які-ж з чатырох спосабаў выбрала разумная галава міністра польскай буржуазіі?

Што да замежнай пазыкі, дык міністар шчыра і маляўніча паказаў камісіі... тры першыя пальцы правай рукі, слушна запрапанаваўшы: злажыце, паночкі, самі!...

Друкаваньне пустых паперак пэўна-ж у некалькі тыдняў зробіць з польскага злотага—польскую „марку“...

Што датычыць трэцяга спосабу—павялічэньня даходаў, ці папросту — спагону вялікшых падаткаў з тых, у каго можна знайсьці патрэбныя для краю грошы (як гэта робіцца ўсюды ў добрых гаспадарках!), дык проці гэтага якраз наймацней апіраецца і абураецца іхні міністар: з капіталістаў—барані, Божа!—браць грошаў ня можна,—бо ж гэткім шляхам — „зруйнуем дарэшты прадукцыю ў краі, павялічым безрабоцьце, пагоршым гандлёвы балянс, што ў канцы найбольш фатальна адаб'ецца на даходах скарбу“.... Іншымі славамі—абшарнікаў, прамыслоўцаў, гандляроў, усялякіх спэкулянтаў дый скарбакрадаў і наагул—усіх тых, што „нясуць для скарбу залатыя яечкі“, крыўдзіць ня можна, бо яны могуць—„перастаць нясьціся“..

Дык астаецца адзін-адзіны магчымы для Польшчы—**чацьверты спосаб** скасаваньня недахвату ў польскім бюджэце; гэта — **абрэзаць, наскольні трэба, выдаткі.** А дзеля таго, што найвялікшыя выдаткі ідуць на дзяржаўных працаўнікоў і работнікаў, дык ясна ж, што якраз яны і павінны, як той казаў, **далажыць галавой,** ці, інакш кажучы, сваей скурай залатаць вялізарную дзіру ў бюджэце краю.. І вось міністар кажа, што, калі прынясьці ў ахвяру ўкаханай айчыне, дзе маюць квактаць і нясьціся эндэцкія куры, гэтых дзяржаўных працаўнікоў і работнікаў, абрэзаўшы ім іх пэнсіі (як гэта і роблена дагэтуль!), тады недахват будзе **толькі... 300 міліёнаў злотых..** Ясна, што трэба—далейшых ахвяраў... І на гэтыя ахвяры кажа міністар,—што ж рабіць,—павінны згадзіцца пэпээсы. За гэта міністар абяцуе ім кінуць—„на безработныя“—6 міліёнаў злотых...—Дзяліцеся, рабеце „публічныя работы“,—усё, што хочаце! 6 міліёнаў на 350 зьлішкам тысячаў толькі зарэгістраваных безработных, дый на цэлы год, гэта значыць лічучы кругла,—**па чатыры з паловай гроша на кожнага безработнага ў дзень...**

Пэўна-ж, калі-б эндэцкаму ўраду ўдалося і на дзеле тым-жа „чацьвертым спосабам“ адпаведна абрэзаць пэнсіі ўсім працоўнікам, дык задача санацыі польскага скарбу была-б вырашана бліскуча, не зачапіўшы саўсім кішанёў капіталістаў... Гэтая сумачка ў 6 міліёнаў для безработных асабліва пекна выглядае побач з тымі 600 міліёнамі злотых, якія эндэцкі міністар толькі—што дараваў капіталістам у Польшчы, каб толькі не перашкодзіць ім —„нясьціся“!...

Няменш цікаўнай—для „стосунэчкаў“ у эндэцка пэпээсаўскай сямейнай коаліцыі — была заява мін. Зьдзеховскага, што ён „нікому і ніколі не абяцаў, быццам пэнсіі ўрадоўцам будуць абрэзаны толькі на першыя тры месяцы сёлетняга году“.. Бюджэт укладаўся на цэлы год, дык ясна, што працаўнікам ня можа быць лепш, але павінна быць значна горш—ад 1 красавіка“...

Сярод пэпээсаў, якія праз увесь час заяўлялі, што пайшлі на коаліцыю пад першым варункам, што пэнсіі ўрадоўцам абрэзаны **толькі** на тры месяцы,—гэткая заява міністра выклікала быццам запраўдную буру... Абражаныя перад усім у сваей амбіцыі пэпээсаўскія махэры „рашуча“ пагражаюць выхадам з коаліцыі!

Але эндэкі ізноў неяк ня спужаліся гэтай пагрозы: яны-ж добра ведаюць, што **ніякага іншага выхаду пэпээсам ужо няма, як толькі—быць разам з імі і пястоўцамі ў хэўры...** Уся „коаліцыя“ добра ведае і тое, што эндэкам, як і ўсей польскай буржуазіі, **выгадна,** каб пэпээсам былі зроблены пэўныя, ведама-ж, — дробныя, але раздзьмуханыя, „уступкі“: тады пэпээсы маглі-б паказаць работнікам, што яны, пэпээсы, маюць „вялікую вагу і павагу ў урадзе“. — Бо-ж толькі тады пэпээсы, а праз іх рукі і іх эндэцкія паны — здолеюць — на якісь час утрымаць на аброці работнікаў... Інакш—уся штучна падтрымліваная дробнымі падачкамі „павага“ ППС сярод работнікаў паляціць, як польская марка, уніз, а ўсе іх пляцоўкі захопяць камуністы... А ведама, што гэтага, горш як сьмерці, баяцца як эндэкі, таксама і пэпээсы...

Уражаньні з падарожы у ССРР. *)

Ленінград.

15 сьнежня ў 11 гад. дня мы ў Ленінградзе, пастарому—Петроградзе. Рэзыдэнцыя быўш. цароў і міністраў старай дарэвалюцыйнай Расеі і калыска лютавай і кастрычнікавай рэвалюцыі. Хочацца як найхутчэй пабачыць тыя гістарычныя вуліцы і пляцы, гдзе адбывалася змаганьне за лепшую долю, за новы быт.

Выходзім з вакзала. Мароз даходзіць да 30°.

Грамадзяне Ленінграда ў падскоках бягуць па вуліцы і як-бы стараюцца абагнаць адзін аднаго, паціраючы на-хаду вушы. Дапякаець мароз і нас. Асабліва дастаецца тым з калег, якія прыехалі „па-варшаўску“—без калёш і ў капялюшох. Маленькая астаноўка для „фатографаў“ і мы ў аўтамабілях—едзем у гасьцініцу.

Густы туман не даець разглядзець добра вуліцы, але тое, што бачым, г. зн. масы людзей, трамваі і самаходы і т. п., — напамінаець вялікі эўрапэйскі горад.

Эрмітаж і „Зімні Дварэц“.

Як і ўсюды, стараемся скарыстаць з кожнай мінуты і дзеля гэтага сьпяшым на агледзіны Эрмітажа. Аграмаднейшая будыніна побач з Зімнім Дварцом. Маса карцін эўрапэйскіх мастакоў. Паасобныя салі запоўнены старажытным аружжам, вайсковым убраньнем і рознымі рэчамі з даўных часоў. Відаць, руплівая, дазнаная рука ўсё расставіла і разьвесіла так, каб кожны з экскурсантаў мог як-найлепей аглядзець і атрымаць як найболей прыемнасьці. Пасьля рэвалюцыі паступіла маса новых абразоў з прыватных дамоў старай арыстакратыі, так што не хапаець мейсца ў старых пакоях, і маняцца пашырыць Эрмітаж, аддаўшы пад яго частку пакояў з „Зімняга Дварца“.

Каб агледзіць усё, што знаходзіцца ў Эрмітажы, трэба было б патраціць не гадзіны, а дні. Мы маглі толькі павярхоўна азнаёміцца з гэтым, але і тое, што бачылі, досіць добра сьведчыць аб цэлым і аб багацьці збораў Эрмітажа.

Побач з Эрмітажам і „Зімні Дварэц“. Рэзыдэнцыя цароў цяпер зьяўляецца музэем. Захаваны пакоі цара Мікалая II і Аляксандра II. Здаецца, як быццам яны толькі што выехалі з гэтых пакояў. Усё пакінута ў такім парадку, як было і пры царах. Навет рэчы і вопратка астаўлены там, гдзе былі і раней. Усё гэта знаходзіцца пад апекай цэлага штату служачых, якія клапоцяцца аб тым, каб усё было захавана, не псавалася, ды глядзяць за чыстатой. За маленькую плату кожны з грамадзян мае права аглядзець усе пакоі і атрымаць аб'ясьненьне ад праваднікa.

Такое-ж аб'ясьненьне давалася і нам. Але, як ні прыемна глядзець на творы мастацтва, на старажытнасьці, ды пераносіцца думкамі ў прошласьць, усёжтакі мусім вярнуцца да цяперашняга і пасьпяшыць, каб пасьпець пазнаёміцца і з іншымі ўстановамі. Кідаем апошні погляд на Эрмітаж, „Зімні Дварэц“ і пляц перад ім, на якім у 1905 г першы раз пралілася кроў рэвалюцыйных рабочых, і—едзем у Смольны.

Смольны мае сваю гісторыю навейшых часоў. Тут быў штаб рэвалюцыі ў 1917 годзе, з гэтуль-жа даваліся ўсе рэвалюцыйныя загады ў час змаганьня за ўладу.

Былі прыняты старшынёй Ц. И. К. С. С. С. Р. Петровскім, які адначасна зьяўляецца і старшынёй Сав. Нар. Кам. Украіны. Пасьля абмену думкамі з ім дэлегацыя адправілася на паўторныя курсы земельных работнікаў у Смольным, гдзе азнаёмілася з пастаноўкай асьветы ў зямляробстве.

Польскі клюб.

Досіць часта чутны галасы і напасьці розных польскіх кругоў на тое, што беларусы няслушна нездаволены сваім лёсам пад Польшчай. Што атрымалі і што сёньня маюць на т. зв. „Крэсах“ беларусы,—хіба вядома навет і дзіцяці. Дзеля параўнаньня, я хачу сказаць пакуль-што некалькі толькі слоў аб тым, чым карыстаецца польская „меншасьць“ у Ленінградзе.

Ёсьць польскі клюб, які знаходзіцца ў невялічкім, але прыгожым асабнячку быўш. кн. Юсупавых. Апрача пекнага вонкавага выгляду, ён маець яшчэ многа добра абстаўленых пакояў унутры.

Заходзім. Бачым бібліотэку, чытальню і, о дзіва! польскія газэты з Варшавы! Далей, ўютны і сымпатычны тэатрык больш як на 500 асоб. Некалькі пакояў для розных патрэб клюбу. Ясна, што і мова там, як на плякатах, так і разгаворная—польская.

Ёсьць і польская школа. Аб ёй ня мне тут гаварыць, бо найлепшую апінію ўжо далі польскія паслы. Гэтак пасол Брыль слушна заявіў: „Нам дужа прыемна бачыць тое ўдачнае вырашэньне нацыянальнага пытаньня, якое выяўляецца ў польскіх школах у СССР“. Я толькі да гэтага дабаўлю, што, калі-б п. Ст. Грабскаму ўдалося хоць 50 проц. сваіх школ так абставіць, то можна было б зусім гэтым здаволіцца.

Пры заводах і фабрыках ёсьць таксама або клюбы, або польскія сэкцыі і бібліотэкі. Вось, што

*) Пачатак гэтае працы пасла Мятлы быў друкаваны ў №№ 12 і 14 „Беларускае Нівы, ды дзеля тэхнічных перашкодаў далейшы друк прыпыніўся, а тымчасам і „Белар. Ніва“ перастала выхадзіць. Дзеля гэтага наш паважаны пасол аддаў далейшы працяг сваіх уражаньняў у нашу часопісь.

Частка, зьмешчаная ў „Бел. Ніве“, абыймае ўражаньні з Масквы і прадстаўляе як-быццам самастойную цэласьць. Далей ідуць уражаньні з Ленінграду і з Радавае Беларусі.

Што ж будзе далей? Ці пэпэсы зьдзейсьняць пагрозу выхаду з коаліцыі?

Пасьля таго, што сказана вышэй, адказ на гэтае пытаньне—ясны.—Пэпэсы кажуць, што яны пакуль што—на сьвяты—адлажылі „рашучы бой“, які яны маюць хутка даць буржуазіі...

Узапраўднасьці справа гэтай адсрочкі „бою“ выглядае зусім інакш.—Адсрочка патрэбна толькі дзеля таго, каб у супольных сямейных перагаворах пэпэсаў з **эндэкамі згодна апрацаваць такі прыёмны для ўсіх кампраміс, які б, кінуўшы пэўныя дробныя падачкі працаўнікам і работнікам са стала разваліўшайся пры ім буржуазіі, даў бы тым самым магчымасьць пэпэсам хваліцца (—з дазволу эндэкаў!) перад работнікамі сваей—„перамогай“...** Бо-ж, паўтараем яшчэ раз,—гэтая „перамога пэпэсаў“ патрэбна перад усім тэй самай польскай буржуазіі, якая якраз і наняла—за юдавы срэбнікі — гэтых пэпэсаў, каб яны—маючы „вагу і павагу“ сярод работніцкай клясы, моцна трымалі апошнюю на вяроўцы...

Адсюль ясна, што ўсе ўзаемныя лаянкі эндэкаў з пэпэсамі—нябольш, як галосны, але нікому з іх няшкодны — „скандал в благородном семействе“.—„Мілыя лаюцца, толькі цешацца“, — як кажа расейская прыказка...

Але па сутнасьці справа бюджэту — значна глыбей і паважней, чым думаюць і эндэцкі міністар і яго пэпэсы. Справа ня толькі ў тым, што гэтых 300 міліёнаў, каб заткнуць дзіру ў бюджэце Польшчы, польскі ўрад не дастане навет усімі 4-ма ці 5-ма спосабамі міністра Зьдзеховскага. Бо-ж ані безработныя не здаволяцца 4 грошамі ў дзень, ані ўрадоўцы не дадуць далей „абрэзваць“ жыцьцё сваім жонкам і дзецям—у ахвяру запраўды-ж нейкаму—„няведамаму богу“, якому моліцца польская эндэцыя...

Справа ў тым, што **пагражае рассыпацца ў пясок тая „цэгла“, з якой пабудаваны самы фундамэнт дзяржаўнага бюджэту Польшчы...**

I вось тут мо' найбольш слабое мейсца ў-ва ўсім экспозэ праўдамоўнага міністра Зьдзеховскага.

Міністар бачыць „значнае паляпшэньне і ўзмацненьне польскай валюты—за апошнія 4 месяцы, а таксама і стану рахункаў Польскага Банку“...

Няма што казаць,—гэтыя „рахункі Польскага Банку“ складаюцца вельмі спрытна і гладка... Але мы добра памятаем, што ў ліпні прошлага году пісаў аб гэтых „рахунках“, трэба думаць, нагул жа-ж граматны орган — англійскіх банкіраў, газэта „Таймс“, які з сумным гумарам прызнаваўся, што ён „ня ўмее чытаць выказаў Польскага Банку“, і змушаны для гэтага паклікаць... нямецкага „вучыцеля граматы“!...

Дык вось цяпер і нам астанецца толькі паказаць, як чытае „рахункі Польскага Банку“ гэты „нямецкі вучыцель“...

У вельмі паважнай і паважанай (як сцьвярджае навет абшарніцкая „Варшавянка“) швайцарскай газэце „Бунд“ у № ад 15 сакавіка зьмешчаны ў гаспадарчым аддзеле артыкул пад загалоўкам: „Фатум злотага“ („Лёс злотага“). У артыкуле гэтым (зьмешчаным і ў радзе іншых швайцарскіх газэтаў—бо ён разасланы **„Швайцарскім Тэлеграфным Бюро“**!) дадзены разгляд аднаго з апошніх „выказаў рахункаў Польскага Банку“. Мы ня будзем падрабязна перадаваць разважаньні аўтара артыкулу, прывядзем толькі яго аканчальныя вывады. Нямецка-швайцарскі фінансіст згаджаецца, што, калі „рахаваць“ так, як гэта робяць п. Карпіньскі з яго новым Камісарам сэнатарам Шарскім, дык тады можа польскі злоты і „мае пакрыцьце на 31 ці 36 процантаў“ напісанай на ім вартасьці.. Але, калі падрахаваць гэтае „пакрыцьце фондамі“, як трэба, **адкінуўшы ад яго 1) усё тое золата, якое** мае, так толькі сказаць, гонар лічыцца польскім, але ўзапраўднасьці **вывезена заграніцу і ляжыць у чужых Банках—як застаў за пазыкі...** 2) адлічыўшы ад „фонду“, забясьпечываючага польскую валюту, яшчэ і шмат іншых **забавязаньняў Польскага Банку, што неяк забываюцца зрабіць у „выказах“ п. п. Карпіньскі і Шарскі,—дык акажацца, што польскі злоты забясьпечаны золатам дый чужымі валютамі толькі ўсяго на 5 з паловай процантаў тэй сумы, якая на ім напісана.**

Сцьвярдзіўшы гэта, аўтар з дасьціпным захопленьнем кажа, што „трэба прызнаць сучасны курс злотага залішне пекным“ („zu schön)... але сумуе, што, ведама-ж,—такая дэлікатная пекнасьць надоўга ўтрымацца ня зможа... Дзеля таго **ў хуткім часе трэба спадзявацца новага катастрафічнага спадку польскай валюты...**

Такі вывад робіць з свайго аналізу „рахункаў Польскага Банку“ швайцарска-нямецкі фінансіст.

Але можна было-б сказаць, што гэткі аналіз (разгляд) „рахункаў Польскага Банку“ нямецкім спэцыялістам нябольш, як „нямецкая інтрыга“, ці „кампанія“ проці Польшчы. Так і піша швайцарскі карэспандэнт абшарніцкай „Варшавянкі“ — у № 89 газэты... Але вось у № 87 тэй-жа газэты адзін з найбольш здольных польскіх фінансістаў, пас. Міхальскі, піша амаль ня тое-ж, што і яго швайцарскі калега. Ен піша, што ў тым „дзіўным краі“ (Польшчы) **валютны фонд зусім счэз ужо некальні месяцаў назад, а мэталічны (залаты) фонд у значнай сваей частцы, вывезены па-за межы краю. Разьменныя білеты (скарбовыя, але не банковыя паперкі), і білён** безвартасьцевыя — бо незабясьпечаныя нічым грошы—**перавысілі колькасьць галоўных грошы—злотага, так што яны сталіся галоўнымі грашмі“...** Гэта-ж і знача, што „галоўныя грошы ў Польшчы ня маюць запраўднай вартасьці. I гэты ўжо чыста польскі аўтар, — **ня бачыць ніякай паправы, ані яе магчымасьці ў будучыні...**

Што-ж далей? Далей—прыдзецца п. міністру Зьдзеховскаму з яго 5 спосабаў выбраць—ня той, які ён хоча, не чацьверты, але — або павялічыць даходы з кішані буржуазіі, або — дапусьціць інфляцыю.

В.

Пралескі.

Мілыя, мілыя сінія кветкі,
Сьветлай вясны улюбёныя дзеткі,
Кветак ёсьць шмат, што за вас прыгажэй...
Толькі, пралескі, вы сэрцу бліжэй...

Гляну я ў вашыя сінія вочкі
І быццам бачу гайкі і лясочкі,
Гдзе з пад сьнягоў пазіраеце вы,
Мілыя дзеці вясны!

Толькі зірну я на вашыя краскі,
Ўспомню вясновыя шчырыя ласкі,
Ласкі і сонца й нябёс,
Песьні, што ветрык прынёс
З сьветлых палёў, гдзе зямля абсыхае,
Сонца гдзе зраньня да ночкі гуляе.

Вашыя вочкі ў сабе адбіваюць
Сіняе неба і хмаркі, што таюць,
Будзіце ціхі, родны мне сум,
Нібы у лесе вясеньні той шум;
Будзіце сілы, што ўзімку драмалі,
Будзіце думкі, што скутыя спалі,
Будзіце мары надзей,
Тых, што за ўсё мне мілей...

Поўныя рожавай мглы пералескі
Вас гадавалі, красуньні—пралескі,
Неба ласкае вас, сонейка шле
Золата кос, пацалункі нясе
Ветрык вам сьвежы... вас любіць вясна,
Вас па лясох рассыпаець яна,

Вы усьцілаеце пуць ёй, вясьне,
Вы яе сымвал, адзнака яе...
Ці-ж не таму вы за ўсё мне мілей,
Дзеці вясеньніх надзей?

Натальля Арсеньнева

Мінуўшчына.

Аддайце славу нашу нам —
Нашто схавалі, расхавалі!!!

Між лет даўгіх няволі й сна,
Зімы й начэй, скаваўшых край, —
Шукаю я цябе, о, май!....
Цябе—народная вясна.....

Быў май... Цьвіло, гулс жыцьцё...
Мігнуў пярун... Прамчаўся конь.
Нясуцца войскі... Дым... Агонь...
Няволі ноч скавала ўсё....

Мінула... Зьнікла... Замялось...
Прайшоў гадоў бязлікі рой... —
І стуль шукаю, як ня свой,
Вясеньніх песьняў адгалось...

Гэй! песьні волі і жыцьця
Вы зноў ахопіце народ
І недалёкі ваш прыход
Вітаю я, чакаю я!...

Заблісьне ярка між народам
Зара чырвоная, як кроў,
Ня будзе гэтакіх дратоў
Паміж Усходам і Заходам....
Чакаю вас, вітаю вас.....

1926 г. **Хв. Ільяшэвіч.**

Сусьветныя ліхвяры.

Готэнтот над готэнтотамі сучаснага сьвету, Францыя, ня плоціць ужо 10—12 гадоў ніводнага франка свайму найвялікшаму ліхвяру Амэрыцы і дамагаецца, каб тая „вялікадушна“ прызнала ей гэтае яе „сьвятое права“, як найбольш праліўшай крыві—„за агульную справу вызваленьня сьвету ад нямецкага мілітарызму“ (мо' правільней: за замену яго на значна падлейшага гатунку францускі...) Але з свайго боку прызнаць скасаванымі расейскія даўгі Францыя ніяк не згаджаецца, — хаця кожны ведае, што расейскай крыві — якраз на адратаваньне перад усім Францыі ад поўнага разгрому—пралілося ня менш, як у дзесяць разоў больш, чым францускай крыві для... ратаваньня Амэрыкі!

Гэты прыклад найлепш паказуе, на які дзікі грунт стаўляе Францыя справу ваенных даўгоў—сваіх Амэрыцы і царскіх—сабе. Становішча гэтае мае польская „меншасьць“ на „dzikim Wschodzie“, Ленінградзе; а што маем мы на „культурным Захадзе“—навет у Вільні,—чытач ведае сам...

Гледзячы на польскія ўстановы ў Ленінградзе, выдаецца вельмі дзіўным, чаму гэта тамтэйшыя работнікі-беларусы не стварылі дагэтуль нічога свайго беларускага? Бо-ж беларусаў у ленінградзкіх фабрыках да вайны было вельмі многа, дый пэўна-ж і цяпер іх тут нямала! Ці-ж ня знойдзецца чалавек з ініцыятывай, які-б паруліўся аб культурнай справе дзеля сваіх зямлякоў?..

Тэатры.

Гаворачы аб усіх сваіх уражаньнях, хачу некалькі слоў пасьвяціць і расейскім тэатрам.

Калісь, яшчэ ў часы Керэнскага, мне даводзілася бываць у „Маскоўскім Художэственным Тэатры“ і бачыць на сцэне п'есу М. Горкага „На дне“. Бачыў і цяпер. Тая самая дэкарацыя, ігра і абстаноўка. Жадных перамен. Таксама захапляець публіку, і тыя гадзіны, якія праводзіш там, здаюцца мінутамі.

Такая-ж пастаноўка і ў Ленінградзкім „Малым“ тэатры, гдзе бачылі мы п'есу „Загавор імпэратрыцы“. Гэта зусім новы твор з сюжэтом з нядаўнага прошлага. Абрысавала жыцьцё імпэратарскай сям'і перад вайной і ў час вайны. Змаганьне за ўладу царыцы і ўплывы Распутіна; забойства Распутіна Юсупавым, Пурышкевічам і др., прадстаўлена так, як апісываў сам Пурышкевіч у сваей брашурцы.

Ёсьць і тэатры новага напрамку, як у Маскве тэатр Мэерхольда, гдзе шукаюць новых форм і шляхоў (без дэкарацыі) ў пастаноўцы п'ес.

Пуцілаўскі завод.

16-га сьнежня каля 6 гадз. правялі мы на Пуцілаўскім заводзе. Адзін з найбольшых і найстарэйшых заводаў на цэлую Расею. У час вайны займаўся вырабам аружжа, цяпер-жа вырабляе сельска гаспадарчыя машыны, паравозы і часткі машын тэкстыльнай прамысловасьці.

Раскінуты завод на плошчы ў некалькі кв. верст, так што аглядзець усё за такі кароткі час, вядома-ж, не ўдалося. Але павярхоўны агляд і параўнаньне дадзеных аб вытворчасьці дае яснае прадстаўленьне аб яго велічыні. Кожны месяц выпускаюць 150 трактараў, а праектуецца падняць вытворчасьць да 500. Бачылі ўжо два паравозы зусім гатовыя і некалькі ў зборцы. У 1922 г. працавалі 2.360 рабочых, а ў канцы 1925 г. — 11.600. Павялічываючы лічбу рабочых, павялічываюць і вытворчасьць прамысловасьці, якая даходзіць ужо да 90 проц. даваеннага часу.

Быт рабочага здавальняючы. Ня прышлося чуць нездаваленьня сваім лёсам ні ад аднаго работніка. Відаць бадзёры настрой, пэўнасьць у сваіх сілах і ў заўтрашнім дню, а таксама відаць ахвоту да працы. Ёсьць фабрычныя камітэты, якія ўхіляюць усялякія непаразуменьні паміж адміністрацыяй і работнікамі і кіруюць гаспадарчым жыцьцём заводу.

Да гэтага трэба дадаць, што работнік мае ў дзень 8 гадз працы, і толькі ў некаторых і дужа рэдкіх выпадках дапускаецца даўжэйшая работа, за што бяруць і дадатковую плату.

Нармальна плата атрымліваецца паводле асобных табліц па аддзелам (разрадам). Такіх аддзелаў 17, прычым да 6 аддзелу йдуць работнікі не кваліфікаваныя, а далей кваліфікаваныя і высокакваліфікаваныя. Сярэдняя заработная плата:

2	аддзел	35 р.	90 к.	у месяц
3	„	47 „	60 „	„
4	„	60 „	35 „	„
5	„	71 „	60 „	„
6	„	83 „	85 „	„
7	„	97 „	09 „	„
8	„	113 „	43 „	„
9	„	134 „	46 „	„
17	„	558 „	08 „	„

У кастрычніку м-цу 1925 г. 2 катэгорыя атрымала за месяц 38 р. 23 к., а 9 — 143 р. 12 к...

Абед работніка ў спэцыяльнай сталоўцы пры заводзе з двух страў 25—33 кап., а тэхнічнага пэрсаналу з двух страў і гарбаты—40 к. Пры заводзе ёсьць клюб, бібліотэка, школа і тэатр. У Ленінградзе заняты працай на фабр. і заводах 227.000 чал., значыцца, гэтулькі, колькі працавала і ў 1914 г. Ёсьць безработныя, але гэта наплывовы элемэнт з вёскі, які памаленьку ўсасываецца на заводы, а рэшта вясной варачаецца назад на вёску. У кваліфікаваных работніках адчуваецца недастача.

Порт.

На астатку наведаліся ў порт. Вялікі мароз скаваў Няву і мора. Як шкілеты, стаяць замерзшыя караблі ў порце і ў доках. Відаць дарожкі, праламаныя ледаколамі, па якіх праводзіліся ў порт караблі з таварам. На беразе многа новых будынкаў: складаў, элеватараў для збожа.

Ня гледзячы на мароз і на тое, што скавана лёдам Нява, жыцьцё там не замёрла, і праца ня спынілася.

Выезд.

Увечары 16/І кідаем гасьцінны Ленінград. Мала пабылі, але бачылі шмат з таго, што будуецца пры новых в рунках і іншым ладзе. Можна з пэўнасьцю сказаць, што пры такім імпэце і напружанасьці працы ўсіх слояў насяленьня Саветы ў нейкія пяць гадоў ня толькі залечаць раны ад эўрапэйскай і грамадзянскай вайны, але й апярэдзяць сваіх суседзяў. Астаецца толькі пажадаць пасьпеху ў працы на карысьць працоўнага люду.

Пасол П. Мятла.

льмі характэрна для паваенных разрахункаў лікіх дзяржаў наагул.

Ня дзіва, што бальшавіцкая Расея рашуча явіла, што адзіным выхадам з утварыўшагася нармальнага палажэньня мусіць быць узаемнае асаваньне ўсіх ваенных даўгоў ваяваўшых дзяраў. Невет і II Інтэрнацыянал (сацыялістычны) ıразіў „пажаданьне“, каб былі перачыркнены ўсе жсаюзныя даўгі... Але паглядзім, ці гэтае „шчые“ пажаданьне таксама шчыра праводзіцца ў ыцьцё сябрамі гэтага II Інтэрнацыяналу.

На адным з апошніх паседжаньняў англійкага парляманту былы міністар фінансаў у сацыістычным урадзе Мак-Дональда, п. Сноўдэн, дзін з выдатных дзеячоў II Інтэрнацыяналу, зраў запрос мін. фінансаў Чэрчылю ў справе спагону даўгоў з усіх англійскіх даўжнікоў, рэзка акідаючы міністру, што той без патрэбы робіць озныя ўступкі. У часе палемікі між кансэрватыўым міністрам і сацыялістычным паслом выявілія вельмі цікаўныя рэчы.

П. Сноўдэн налічыў усіх саюзных даўгоў, кія павінна спагнаць Англія, аж на 2 мільярды 200 мільёнаў фунтаў, ці—каля 22 мільярдаў рублёў. Расея (ведама—царская!) задоўжылася ў Англіі больш як на 800 мільёнаў фунтаў, Францыя—каля 700, Італія—каля 600, ня лічучы драбнейшых. Калі б Англіі яе даўжнікі плацілі таксама акуратна, як яна плаціць свае даўгі Амэрыцы, дык Англія мела-б што год прыходу ў касы 84 мільёны фунтаў. Адняўшы з гэтай сумы 38 мільёнаў, якія яна сплачывае Амэрыцы, Англія мела-б што-год 46 мільёнаў ліхвярскага даходу... Дык вось спагону гэтай сумы цалком і дамагаўся б. мін. Сноўдэн, сябра II Інтэрнацыяналу, выразіўшага „пажаданьне“ аб іх скасаваньні!...

Адказываючы яму, мін. Чэрчыль заявіў, што Англія абязалася спаганяць з сваіх даўжнікоў ня больш таго, што сама плаціць Амэрыцы. А Амэрыцы Англія плаціць усяго па мільёну рублёў у дзень, і мае гэтак плаціць ваенныя даўгі з працэнтамі ў працягу трох пакаленьняў (—ну, Англія, якая захапіла амаль ня ўсе нямецкія калёніі, можа з іх лёгка выкачаць гэтыя сумы!). Далей Чэрчыль сказаў: „Варта зьвярнуць увагу на тое, што Амэрыка ўжо цяпер спаганяе з Эўропы (хаця ня ўсе яе даўжнікі пачалі ёй плаціць) суму, роўную таму, што плоціць Нямеччына, як ваенныя адшкадаваньні саюзьнікам. Гэткім чынам — вялікая, багатая, красуючая Рэспубліка Злучаных Штатаў высасывае вялізарныя масы грошаў з зруйнаванай, згалеўшай Эўропы“...

Цяпер прынамся зусім ясна, дзеля чаго „гуманны“ амэрыканскі гэнэрал Доўс працаваў над знамянітым „планам“, і куды йдуць у канцы гэтыя нямецкія адшкадаваньні, якіх так дамагаліся саюзьнікі...

Разглядзеўшы добра, чаго варта сучасная буржуазная Эўропа, Амэрыка зусім перастала кіравацца якімсь-там „гуманізмам“. — Нядаўна яе мін. фінансаў Мэльлен заявіў, што аб фінансавай дапамозе Эўропе з боку Амэрыкі ня можа быць ніякай гутаркі, пакуль Эўропа не ўрэгулюе сваіх даўгоў, як мае быць...

З усяго гэтага ясна, што ўся Эўропа ў выніку вайны папала ў лапы бязьлітаснага магутнага азброенага ліхвяра, які трымае эўрапэйскія народы—праз іх буржуазныя ўрады—на залатым ланцугу, выганяючы з іх апошнія грошы... І калі запраўды ў выніку вайны няма пераможцаў і пераможаных, дык гэта перад усім у тым сэньсе, што ўсе народы роўна апынуліся ў кабале ў гэтага ліхвяра.

Ясна і тое, якую роль у гэтых добрых стасунках між Эўропай і Амэрыкай выбрала сабе спрытная і „сумленная“ Англія.—Абяцаўшы Амэрыцы не спаганяць з сваіх крэдытараў больш грошаў, як плоціць сама Амэрыцы, яна заўсёды будзе мець падтрыманьне Амэрыкі ў сваім імкненьні—схапіць за горла таксама, як і Амэрыка —іх супольных даўжнікоў...

Як-жа эўрапэйскім народам вызваліцца з нявол і ў гэтых азброеных англа-саксонскіх ліхвяроў? А вось хіба такім спосабам, як СССР. Можа і цяжка пакуль-што жывецца ў СССР без вялікіх капіталаў, неабходных для хуткай адбудовы прамысловасьці і наагул гаспадарчага жыцьця, але затое ня ведаюць там народы над сабою паноў ані ліхвяроў у Старым і ў Новым Сьвеце.

Янук з Максімаўкі.

Аб чым пішуць.

Адчыніце дзьверы!

Дэмакратычны „Kurjer Wileński“ зварачае ўвагу на адну з нялічаных балячак „крэсавага жыцьця: на тое, што тутака ўвайшло ў звычай зачыняньне дзьвераў суда пры разглядзе палітычных справаў. Газэта кажа, што гэткае „лішне частае адступленьне ад канстытуцыі“ выклікае агульнае „зьдзіўленьне і нездавольства“ – навет сярод „пануючае нацыі“, якую суды гэтак маняцца бараніць ад розных „антыпаньствовых злачынцаў“.

Адзначыўшы, што „пераважная частка палітычных працэсаў—гэта суды за ўчасьце ў камуністычным руху, за шпіёнства і за дзеяльнасьць нацыянальных меншасьцяў“, газэта, паміж іншым, зварачае ўвагу на тое, што тайнасьць судоў—асабліва шпіёнскіх—творыць лішне добры грунт дзеля паліцэйскае правакацыі:

> Яўнасьць гэтага роду працэсаў „бяссумліўна ў значнай меры дапамагла-бы аздараўленьню адносінаў, якія пануюць у палітычнай паліцыі і так званай дэфэнзыве. Прост пужаючым зьявішчам прадстаўляюцца адкрыцьці, якія адважная прэса—бадай выключна сталічная—робіць у тайніках дзеяльнасьці гэных установаў.
>
> Нам ведамы выпадкі, што дзеяльнасьць органаў бясьпечнасьці часта **гранічыць з правакацыяй,** а аўтар гэтых радкоў мае даволі даных, каб рашуча заявіць, што значэньне розных, чуць ня штодзенных арыштаў нясумленна раздзьмухіваецца. З кожнае камуністычнае плоткі, з кожнага дамарослага нібы—бальшавіка, шкоднага хіба толькі для сябе самога, ды зусім бясьпечнага для дзяржавы,—робяць высокую асобу ў падпольнай рэвалюцыйнай рабоце, а з трох гэткіх плотак у рапартах агентаў творыцца „Цэнтральны Камітэт“.
>
> Цікаўнай спробай было-б падлічыць гэныя „няшкодныя“ ўжо цэнтральныя камітэты. Цэлы штаб рэпарцёраў штодзеннае прэсы, якім расказалі ці прачыталі першы-лепшы рапарт нейкага агенціка, дзівіцца спрыту і здольнасьцям агентаў палітычнае паліцыі і з прычыны „вялізарных заслуг“ робіць ёй гучную і карысную рэкляму... Дык-жа раз урэшце дазвольце грамадзянству прыглядзецца да гэных нібы то заслуг, раз урэшце аддайце пад здаровы суд і крытыку грамадзянства ўчынкі і вынікі працы агентаў, і мы атрымаем задзіўляючыя вынікі, выкрыем сярод іх не аднаго запраўды здольнага і спрытнага... **правакатара!..**

Орган польскіх дэмакратаў зварачае такжа ўвагу і на роль палітычнае паліцыі ў пастановах суда зачыніць дзьверы пры разглядзе палітычных працэсаў:

> Дарэчы будзе так-жа тут падаць да агульнага ведама і пад развагу суда, што палітычная паліцыя крэпка перакананя ў сваім рашаючым уплыве на пастанову суда аб тайнасьці ці яўнасьці судовае расправы. Нядаўна—бо перад працэсам кс. Гадлеўскага—адзін з вышэйшых урадоўцаў віленскае палітычнае паліцыі заявіў, што „калі мы (знача палітычная паліцыя!) захочам, дык працэс адбудзецца пры зачыненых дзьвярах“.

Так яно й сталася....

Урэшце аўтар стацьці кажа аб працэсах нацыянальных меншасьцяў, у якіх дзьверы перад грамадзянствам аказваюцца пераважна зачыненымі, і заяўляе зусім слушна, што тайнасьць у гэткіх працэсах толькі „палохае грамадзянства і **абастрае барацьбу**—прызнайма: **істнуючую**“...

Гожа адзначыць, што ідэйным кіраўніком газэты „Kurjer Wileński“ зьяўляецца, паміж іншымі, пан Казімір Окуліч, высокі ўрадовец Дэлегатуры ў Вільні. Дык паданыя ў разгледжанай намі стацьці ведамасьці пэўна-ж бясспрэчна праўдзівыя!

Чырвонае яечка для „Крэсаў“.

Газэты паведамляюць, што польскі ўрад пастанавіў прадоўжыць на далейшыя 3 месяцы „вынятковы стан“ на „Крэсах“, на моцы якога чатыры „крэсавыя“ ваяводы — Віленскі, Навагрdзкі, Палескі і Валынскі—звальняюцца ад абавязку спаўняць загады цэнтральнага ўраду, калі... сваім лепшым розумам прызнаюць іх „бязмэтнымі“ (недарэчнымі) ў даны мамэнт...

Бунт вязьняў у Беластоцкай турме.

У угалоўным аддзяленьні Беластоцкай турмы, слаўнай сваім рэжымам, выбухнуў, як паведамляе „Robotnik“ (№ 90), бунт сярод вязьняў, засуджаных на даўжэйшыя срокі. На знак, паданы з аднэй з камэраў, усе 200 вязьняў паднялі страшэнны крык і шум; усе мэблі з больш як дзесятку камэр былі паламаны і выкінуты праз вокны—разам з абедам і судзьдзем. Выкліканыя атрады паліцыі першым чынам кінуліся ў аддзяленьне для палітычных—на „камувістаў“, але — на іх жаль!—аказалася, што „камуністы“ ніякага ўчасьця ў буньце ўгалоўных ня прымаюць... Тады ўлады прыступілі да перагавораў з збунтаваўшыміся арыштантамі.

Праз нейкі час удалося пераканаць вязьняў, каб выбралі дэлегатаў для перагавораў, якія і зьявіліся 25 сакавіка ў канцэлярыю вастрогу.

Дэлегаты заявілі, што арыштанты дамагаюцца соймавай камісіі, якая-б разабрала ўсе іх прэтэнсіі да адміністрацыі, а пакуль яе ня будзе, — пачнуць галадоўку. Начальнік вастрогу абяцаў, што перадасьць іх заяву вышэйшым уладам. Тады дэлегаты заявілі, што тым часам пачакаюць з галадоўкай.

Паведамлены аб усім тэлеграмай, зараз-жа выехаў у Беласток ведамы дырэктар польскіх вастрогаў п. Главацкі.

Толькі што ў Сойме здала справаздачу з сваей... 2 летняй працы камісія для агляду польскіх вастрогаў.—Цікавым адказам на гэтую справаздачу зьяўляецца дамаганьне беластоцкіх вязьняў—новай камісіі!

Важнейшыя здарэньні.

У Польшчы.

Крывавыя расправы з безработнымі.

30 сакавіка ў **Стрыю** (ў Галіччыне) адбыліся разрухі безработных. Паліцыя страляла ў народ. Забіты 6 асоб, раненых шмат балей.

У места Стрый было выклікана войска, каб не дапусьціць да новых выступленьняў узбураных расстрэлам работнікаў.

6 красавіка разрухі адбыліся ў **Любліне**. Вялікая таўпа безработных уварвалася ў магістрат, трэбуючы распачацьця ўраз-жа публічных работ—дзеля пракармленьня 2.000 мястовых работнікаў.

У выніку „перагавораў“ з магістратам і выступленьня паліцыі—шмат выбітых вакон у магістраце, ды некалькі раненых як спаміж безработных, так і сярод паліцэйскіх.

Мін. Жэліговскі ў Пінску.

З прычыны пажару на заводзе для будовы судзен рачной флётыліі ў Пінску туды паехаў ваенны міністар Жэліговскі, каб пазнаёміцца з ходам сьледзтва ў гэтай справе. Газэты наказуюць, што меў месца бясспрэчна падпал.

Пажар вайсковага аўтамабільнага гаражу.

У ноч на 4 красавіка ў Варшаве выбухнуў пажар у аўтамабільных ваенных гаражах. Спалілася каля 30 аўтамабіляў — усяго стратаў на 200 тысяч злотых.

Адкрыты ліст і адстаўка ген. Шэптыцкага.

Ведамы кожнаму беларусу сваей пагрозай „спаліць усю Беларусь, калі гэта будзе патрэбна для польскага войска“, эндэцкі генарал Шэптыцкі, абражаны п. Пілсудскім дый не знайшоўшы сабе абароны ў ваеннага міністра Жэліговскага, напісаў у газэтах вельмі цікавы адкрыты ліст да міністра, у якім заявіў, што змушаны выйсьці ў адстаўку, бо ня можа служыць у арміі, дзе найвышэйшыя яе былыя і цяперашнія камандзіры не шануюць генаральскага мундзіра...

Адстаўка ген. Шэптыцкага выклікала страшэннае абурэньне сярод усей польскай правіцы—на Пілсудскага, а сярод прэсы і прыхільнікаў Пілсудскага ў арміі—вялікую радасьць...

„Суд Салямона“.

Міністар фінансаў Зьдзеховскі звольніў ад службы старшыню Нагляднай Рады Дзяржаўнага Банку п. Вільконьскага—за тое, што той, выкрыўшы вялікія надужыцьці дырэктара Банку, патрэбаваў афіцыяльна, як старшыня Рады, аддаць таго пад суд...

Як высьняецца, справа ў тым, што выкрыў зладзействы—вызваленец, а той, хто рабіў надужыцьці—пястовец. А ведама-ж, што Пяст належыць да ўрадавай коаліцыі, а Вызваленьне — не. Дык усё ў парадку, як і мае быць...

„Важны“ госьць.

10 красавіка адбудзецца ўрачыстае паседжаньне Сойму і Сэнату — у чэсьць ...французскага дэпутата (толькі ўсяго!) п. Бонкура.

П. Бонкур — другі дэлегат Францыі ў Лізе Народаў, дык—можа паклапаціцца, каб там нейк у Радзе прыладзілі хаця-б пристаўное крэсла для Польшчы... Дык вось і частуюць, як сіамскага караля...

Вярнуўся да айчыны.

Вярнуўшагася з Амэрыкі польскага эмігранта-патрыёта ў вагоне, ужо пад самай Варшавай, атруцілі нейкімі газамі бандыты, абчысьцілі кішані дый забілі на сьмерць.

Заграніцай.

Адмова СССР ад учасьця ў канфэрэнцыі аб разбраеньні.

Радавы ўрад паведаміў афіцыяльна Сэкрэтарыят Лігі Народаў, што—з ведамых прычын (у Швайцарыі быў забіты радавы пасол у Італіі Воровскі)—СССР ня прыме ўчасьця ў канфэрэнцыі ў справе разбраеньня, якая мае адбыцца ў Жэнэве.

Падгатаваўчая канфэрэнцыя дзяржаў мае быць склікана на 17 чэрвеня, а на ей будзе апразавана ўжо праграма і вызначаны час запраўднай канфэрэнцыі.

Радавы чырвонец упаў на 10 проц.

Радавая прэса сцьвярджае, што курс чырвонца ўпаў на 10 проц. Народны Камісар Фінансаў (мін. фінансаў) СССР заявіў, што спадак мае часовы характар, і што будуць прыняты ўсе меры дзеля яго павароту да нормы.

Англійскія каапэратары на зьезьдзе „Цэнтросоюза“.

У Маскву прыбылі дзеля ўчасьця ў працах зьезду паўнамоцнікаў радавых каапэратыўных арганізацыяў выдатнейшыя прадстаўнікі англійскай каапэрацыі.

Чырвоны сьцяг над магістратам у Лёндане.

Рада работніцкага кварталу ў Лёндане пастанавіла вывесіць над гмахам магістрату чырвоны сьцяг—замест англійскага нацыянальнага. Усё буржуазнае насяленьне Лёндана страшэнна абураецца на гэта.

З „зарубежнага зьезду“.

5-га красавіка адчыніўся ў Парыжу зьезд часткі расейскай эміграцыі. Уся „лявіца“ эміграцыі, пачынаючы ад мілюкоўскай „рэспубліканска-дэмакратычнай партыі“, адмовілася ад учасьця ў зьезьдзе. Гэткім чынам зьезд, які меў мэтай аб'яднаць усю эміграцыю, фактычна стаўся зьездам расейскіх манархістаў.

Цікава, што гэтыя манархісты публічна бароняцца ад „закіду“ ў манархізьме, але фактычна—першым пытаньнем на зьезьдзе мае быць—ці „галоўным павадыром“ усей эміграцыі выбраць вялікага князя Мікалая Мікалаевіча, ці „цара“ — блазна Кірыла? Апрача гэтай журбы па „аўгусьцейшым павадыру“, усіх сабраўшыхся на зьезд яднае ненавісьць да рабоча-сялянскага ладу ў ССРР, які пазбавіў іх маёнткаў і гонару...

На бяду расейскага манархізму, еднасьць яго прыхільнікаў разьбіваецца між двума кандыдатамі, а датаго яшчэ гэтая бяда пагаршаецца тым, што якраз без парафнаньня дурнейшага з іх—Кірыла—падтрымлівае „манархічная Нямеччына“, найбольш разумеючая ў гэтых справах. Гэткім чынам яна будзе заўсёды і ўва ўсім перашкаджаць „англійскаму кандыдату“ Мікалаю, як і той—Кірылу.

Гэткім чынам абодва „кандыдаты на расейскі трон“ самі зьніштожаць адзін аднаго!..

Амэрыка пазычыла Нямеччыне мільярд даляраў.

Паводле афіцыяльных даных, толькі-што апублікаваных у Вашынгтоне (сталіца Амэрык. Штатаў), Амэрыка дагэтуль пазычыла Нямеччыне — у той ці іншай форме — больш мільярда даляраў. Гэтая вестка аж у жах кінула Англію, якая бачыць у гэтым супрацоўніцтве амэрыканскага капіталу з нямецкай тэхнікай—пагрозу для сваей фінансава-гаспадаркай дыктатуры ў Эўропе, а навет—пагрозу свайму істнаваньню, як вялікай дзяржаве. Ведама-ж, — канкурэнцыя нямецкай прамысловасьці фінансаванай Амэрыкай—забе лёгка ўсіх сваіх канкурэнтаў.

Побач з гэтай лічбай пазыкі Нямеччыны вельмі цікава сьцьвярдзіць поўную і рашучую адмову з боку Амэрыкі даць пазыку Францыі і Польшчы. Дык характэрна, што, даючы Нямеччыне неабмежаваныя сумы на яе прамысловасьць на вельмі малы процант, які штогод робіцца ўсё ніжэйшым, Амэрыка не дае ніводнага даляра ворагам Нямеччыны—ні за якія проценты.

У выніку гэтага супрацоўніцтва з Амэрыкай — валюта Нямеччыны цяпер забясьпечана так, як ня было навет да вайны, бо аж на 76 процантаў.

Бурныя сцэны ў францускім парляманьце.

Паяўленьне двух новых паслоў-камуністаў, выбраных з самага багатага округу Парыжа, выклікала гучную маніфэстацыю камуністычнай фракцыі і страшэнны гвалт на правіцы. Старшыня п. Эрыо змушаны быў прыпыніць паседжаньне.

Абд-Эль-Крым абвясьціў „сьвятую вайну“.

Каб падняць баявы дух усіх мароккіх мусульман, Абд Эль Крым выдаў адозву да ўсіх пляменьняў, абвяшчаючы „сьвятую вайну проці няверных“.

Ведама, „няверным“ (хрысьціянамі) ён лічыць перад усім—ворагаў-французаў, пэўна-ж ня лічыць тых нямецкіх ці іншых інжэнэраў артылерыстаў, якія памагаюць яму выкідаць з роднай зямлі шкодных чужаземцаў.

Адстаўка ўраду Пашыча.

З прычыны выхаду з ураду ўсіх міністраў харватаў, 6-га красавіка югаслаўскі прэм'ер Пашыч падаў каралю прашэньне аб адстаўцы. Прыняўшы адстаўку, кароль пачаў нарады з павадырамі галоўных парляманцкіх групаў аб стварэньні новага ўраду.

Новы румынскі ўрад.

Новы румынскі ўрад ген. Аверэску мае быць больш дэмакратычным, як папярэдні ўрад Братыяну. Праграма, з якой ён выступіць на адным з бліжэйшых паседжаньняў Сойму, ужо ведама з заяваў самога прэм'ера і з артыкулаў яго афіцыёзаў. Падчырківаецца імкненьне да больш цеснага супрацоўніцтва з Італіяй і жаданьне ўцягнуць Польшчу ў склад Малай Антанты. „Добрыя адносіны да ССРР“ вялікадушны генарал ставіць у залежнасьць, ад... адмовы з боку радавага ўраду ад усялякіх „тэрыторыяльных спрэчак“ (Бэсарабія!).

З гэтай праграмы відаць перад усім поўны крах у Румыніі ўплываў Францыі, якую мае замяніць Італія. Цікава і тое, што ўплыў фашыстаўскай Італіі зьмяніў у Румыніі ўрад на больш дэмакратычны, чым той, які падтрымлівала — „дэмакратычная“ Француская Рэспубліка!...

Ясна відаць значна пасьпех палітыкі Мусоліні, які працуе над стварэньнем новага процінямецкага блёку ў Эўропе—на месцы разваліўшагася ў Лёкарно „вэрсальскага“, якім кіравала Францыя.

Генар. Пангалёс лезе ў прэзыдэнты Грэцкай Рэспублікі.

Захапіўшы ўладу шляхам вайсковага пераваароту, генарал Пангалёс доўга разважаў, ці паклікаць ізноў караля, ці „умацаваць“ у краі рэспубліку.. Урэшце рэшт рабіць рэспубліку і—выбары яе прэзыдэнта, ды, маючы неабмяжаваную ўладу ў краі, як ваенны дыктатар, выставіў сваю кандыдатуру.

Ня трэба казаць, што канкураваць з ім, выстаўляючы іншыя кандыдатуры, ахвотнікаў не знайшлося, бо генарал жартаваць ня любіць... Дык

і ня дзіва, што вынік выбараў можна было наперад прадбачыць.

Хатная вайна ў Кітаі.

Вялікі бой за валаданьне Пэкінам між арміяй народнай і арміяй японска-англійскіх наймітаў ізьдзе, ня спыняючыся. Кроў ліецца ракой. Аб'яднаўшыяся проці народу кітайскія генаралы, станулуўшыя на чале контр-рэвалюцыі, пастанавілі перад усім спыніць у Кітаі ўплыў ССРР.

Што усей іх акцыяй кіруе (— з-за плечаў Японіі!) Англія, ясна з таго, што, як паведамляе маскоўская прэса, Чэмбэрлен абяцаў ім значную пазыку на прадаўжэньне вайны, парадзіўшы ім першым чынам патрэбаваць выдаленьня з Кітаю радавага пасла Карахана.

Паводле вестак амэрыканскае прэсы, народная армія пачала ачышчаць Пэкін, і туды ўжо ўваходзяць атрады Чана-Тсо-Ліна.

ХРОНІКА.

Перасьцярога эмігрантам. У Аргентыне аказваецца даволі многа эмігрантаў з Беларусі, якія тамака знаходзяцца ў вельмі цяжкім палажэньні і перасьцерагаюць сваіх зямлякоў, каб туды ня ехалі. Паміж іншым група эмігрантаў — беларусаў і украінцаў (50 душ), якая папала з Буэнос-Айрэсу ў Мэндозу, зьмяшчае пісьмо ў расейскай часопісі „Новый Мір“ (у Буэнос Айрэсе), апісваючы вельмі благія варункі працы, благую ежу і зусім малыя заробкі, бо за ўсё-ўсякае ім вылічаюць з заработнай платы бяз ніякага сумленьня.

Калі-б хто з беларусаў хацеў атрымаць стуль нейкія спраўкі, няхай зварачаецца паводле такога адрасу:

Sud-Amerika. Buenos-Aires.

Boyacá 619, Semanario „Nuevo Mundo“. Mendosa.—E. Suski.

Каапэрацыйная справа разьвіваецца. Сьледам за адчыненьнем аддзелу Беларускага Каапэрацыйнага Банку ў Глыбокім—адчыніўся гэткі-ж аддзел у Пінску.

З увагі на важнасьць для нашае каапэрацыйнае працы гэтае новае пляцоўкі ў чародным нумары дамо аб новым аддзеле больш поўную справаздачу.

Лекцыйная праца. Як нас інфармуюць, зараз пасьля вялікодных сьвятаў Беларускі Студэнцкі Саюз маніцца з'арганізаваць яшчэ некалькі публічных лекцыяў—перад летнімі канікуламі.

Спадзяемся, што ад восені справа беларускіх лекцыяў (—а мо' і сталых курсаў?) будзе пастаўлена больш плянова і сыстэматычна. Гэта—абавязак старэйшага нашага грамадзянства!

З літаратурнае нівы. Беларускае Выдавецкае Таварыства выпусьціла ў сьвет „Дэмона“ Лермонтова ў вершаваным перакладзе Краўцова Макара.

„Бюлетэнь Соймавага Клюбу Беларускай Сялянска-Работніцкай Грамады“. Выйшаў № 8 „Бюлетэня“ Грамады 31 сакавіка с. г. і зьмяшчае ў сабе: 1) прамову дэпутата Сабалеўскага, сказаную на паседжаньні Сойму 24 сакавіка с. г. ў часе дыскусіі аб справаздачы „вастрожнае“ камісіі; 2) інтэрпэляцыю Грамады да міністраў унутраных спраў і справядлівасьці — „у справе нялюдзкага зьдзеку палітычнай паліцыяй Вялейскага павету над арыштаванымі беларускімі сялянамі Пятром Дзікам і Янкай Дзікам і ў справе бясправнага трыманьня гэтых-жа ў вастрозе ў працягу болей двох гадоў і васьмёх месяцаў, лічачы да дня паданьня гэтай інтэрпэляцыі“; 3) інтэрпэляцыю Грамады да міністраў унутраных спраў і справядлівасьці — „у справе бясправнага арыштаваньня, правакацыі і катаваньня беларускіх сялян з в. Крыўляны, Беластоцкага павету, палітычнай паліцыяй у Камянцу Літоўскім“; 4) такую-ж інтэрпэляцыю да тых-жа міністраў—„у справе бясправнага арыштаваньня і дзікага катаваньня і трыманьня пад сьледзтвам балей двох з паловаю гадоў у вастрозе на Лукішках у Вільні Арцёма Дзевятнікава і Антона Сьпірыдовіча“; 5) інтэрпэляцыю дэпутата Сабалеўскага і таварышоў з Грамады да міністра справядлівасьці—„у справе надужыцьцяў пракурорскае ўлады ў адносінах да вязьняў у Горадні і Навагарадку“; 6) прапазіцыю Грамады ў справе помачы беларускім ваенным інвалідам і іх сем'ям.

Афіцыяльны курс грошы на 8 красавіка. Даляр — 8 зл. 10 гр. Залаты рубель — 4 зл. 15 грошы.

8. IV. на чорнай біржы ў Вільні за даляр плацілі 8,40.

З жыцьця у Радзівіллаўскім княстве.

(*Голас з вёскі*).

У шмат якіх мясцовасьцях Беларусі насяленьне нашае Бацькаўшчыны, апрача агульнадзяржаўных, прымушана нясьці вялізарныя цяжары, зьвязаныя з істнаваньнем у гэтых мясцовасьцях феодальй-князёў і буйнейшых абшарнікаў, якія маюць пад сабой вялізарныя прасторы зямлі і лясоў. Да лічбы такіх нешчасьлівых мясцовасьцяў належыць, паміж іншымі, і Стаўпецкі павет, дзе асабліва рэзыдэнцыя князёў Радзівіллаў — Нясьвіжскі павет, дзе шырака раскінула свае сеці сям'я „ясна асьвецоных“ князёў, ад якой ведамая ўцікам сялянства.

Што абшарнікі за часы эндэцка-пэпэсаўскае коаліцыі ўсюды паднялі галаву, пачуўшы сваю моц у дзяржаве,—гэта ведама ўсім. Але ж хіба ніздзе яны так не распаношыліся, як у нас распаношыўся „ясновяльможны“ князь Радзівілл ды цэлая свора ягоных прыслужнікаў і лякаёў — розных надлесьных, лясьнічых, упраўляючых і г. п.

Вёскі, акружаныя панскімі абшарамі, як быццам аблутаны павучыньнем. Панскія землі даваць іх, і на гэтым грунце ўсюды йдзе самая бязглуздая эксплёатацыя працоўнага сялянства.

За пасту каровы ў лесе—плаці; пабеглі дзеткі ў лес ягад назьбіраць—панскія лясьнікі ловяць іх, разьбіваюць гаршчочкі; трэ' чалавеку печку пратапіць, — ідзі да лясьнічага, зьнімай прад ім шапку і прасі ласкі, каб даў квіт на дровы ці гальлё — ведама-ж, за грошы,... і г. д. А загарыцца панскі лес,—дык тых-жа сялян зганяюць прымусам тушыць пажар, і за гэта ня толькі што нічога не заплацяць, але і дзякуй ня скажуць!..

Леташнім летам людзі з нашае мясцовасьці папалацілі ў радзівіллаўскую касу за пасту скаціны ў княжых лясох па пяць злотых ад штукі, ды супакоіліся, думаючы, што ўсё ўжо ў парадку. Ды ня тут то было! У нікому няведамым часе лясная адміністрацыя панапісавала на сялян пратаколы, што быццам пасьвілі ў недазволеных мясцох, і людзей цэлымі вёскамі пагналі ў суд, вымагаючы ад каровы па 3 злоты за кожны выпадак „незаконнае“ пасты.

Гэтак, прыкладам, 26-га сакавіка с. г. пацягнулі на суд ажно тры вёскі Сьвержанскае гміны: Акінчыцы, Арцюкі, і Сьверанова, ды бязмала з кожнага гаспадара спаганяюць па 3 злоты ад штукі за 3-4 выпадкі затрыманьня каровы на месцы „праступленьня“. Гэтак, хто мае 2 каровы,—плаці 18 злотых, хто 3 — 27 злотых і г. д., а з некаторых дык трэбуюць ажно па 60 і балей.

А скуль гэткія грошы ўзяць, дзе іх зарабіць?! Вось і прыходзіцца вязьці на торг і прадаваць за нішто „віновайцу“—карову, каб толькі неяк разьлічыцца з „ясновяльможным“. А тут якраз падыходзе час аплаты падаткаў, — дык вось і выкручвайся, як сам знаеш!..

Характэрную сцэну можна было бачыць надоўвечы ў Акінчыцкім лясьніцтве, Сьвяржанскае гміны.

Некалькі душ з больш заможнае шляхты навалыліся паспытаць шчасьця і пайсьці да пана надлесьнага Клінкевіча на перагаворы, — інакш кажучы, пайшлі яны „праз кухню“ прасіцца, каб панеўшы „адшкадаваньне“, і перапрасіць за „нягжачных“ кароў.

Прыйшлі адвячоркам і скромненька сталі пе на парозе панскае кухні.

Пан надлесьны, як ласкава ім сказала кухарка, яшчэ „рачыў“ спачываць пасьля сытага абеду....

Прасіцелі пастанавілі цярпліва чакаць.

Праходзе гадзіна-другая. Пасылаюць даведацца, ці ня прыме іх пан надлесьны. Адказ—„пан вячэрае“!

Жадалі йшчэ гадзіны паўтары. За гэты час, як палілічылі няўдачлівыя дэлегаты ад сваіх кароў, можна было-б сьмела паўвала зжорці! Пажадалі пану добрага апэтыту, ды каб, барані божа, костачкай не падавіўся! Ды ўрэшце адважыліся ізноў прасіць кухарку, каб спыталася, ці ня прыме іх пан цяпер? Тая праз хвіліну вярнулася і сказала, што... „пан надлесьны ўжо лёг спаць“!..

Так і пайшлі да хаты ні з чым. За тое-ж мо' ня так хутка пойдуць лізаць панскія рукі і на суседзяў сваіх разваздзіць розную брахню...

Як бачым, магнаты і іхнія лякаі навет і да „сваіх“ — да больш заможнае шляхты, якая лічыць сябе „польскімі“, адносяцца акурат таксама, як і да сялян-беларусаў. Мо ўрэшце і нашым каталіком-засьцянкоўцам, якія зьяўляюцца сынамі таго-ж беларускага народу, толькі абаламучанымі панамі і ксяндзамі, расчыняцца вочы на іх палажэньне і тую няволю, у якой іх трымаюць магнаты.

За апошні час усё часьцей даводзіцца чуць, як нашы каталікі праклінаюць той дзень і гадзіну, калі яны аддавалі свае галасы за правіцу, пястоўцаў і іншыя буржуазныя партыі. „Другі раз будзем разумнейшымі!—кажуць яны. Гэных гадаў на новых выбарах і ў вёску ня пусьцім“! А побач з гэтым гавораць аб патрэбе йсьці з работніцка сялянскай Беларусяй.

Будзяцца нашы засьцянкі і разумнеюць, пачынаючы ўсё больш разумець, хто ім прыяцель і хто вораг, ды што толькі з працоўнай вёскай і з працоўным местам ім па дарозе. А вучыць іх гэтага — панскі ўціск і гора....

Ф. Лесавік.

Карэспандэнцыі.

„Добры заробак".

(В. Ярашава, Маўчадзкай гм. Слонімскага пав.).

Дрыжаць жыхары нашай вёскі, калі да іх зьяўляецца яры вораг дэкляраціяў на беларускую школу—солтыс Максім Бакач з в. Кузевічаў, які процi волі сялян у працягу 2-х гадоў „камандуе" трымя вёскамі, і якога найчасьцей прысылае гміна зьбіраць падаткі. Сяляне доўно ўжо гаворaць, што, зьбіраючы грошы, ён многіх ашукаў, але ніхто ясных фактаў на гэта ня меў і пацягнуць да адказнасьці яго ня мог. Аднак, адно здарэньне кінула крыху сьвятла на цёмныя „справы" гэтага чалавека, які здаецца ёсьць сьвядомым выканаўцам жаданяў войта Маўчадзкай гміны п. Варанца.

8./XI. 1925 г. гэты солтыс з малодшым пісарам гміны Крамянеўскім загадалі гр-м. Адаму Камару, каб заплаціў 40 злот. падатку (страх. і маёнтк.), але грам. Камар грошай ня меў і падатку заплаціць ня мог. Тады пісар Крамянеўскі з солтысам пайшлі да заступніка солтыса Міхася Саўчука і там завочна апісалі сьвіньню, якая каштавала ня менш 200 зл. Каб уратаваць яе, грам. Камар пачаў сьпешна шукаць грошай і, знайшоўшы толькі 16 зл., на другі дзень і заплаціў іх солтысу.

12./XI. грам. Адама Камара і 3 яго дзяцей арыштавалі быццам за процідзяржаўную камуністычную працу, а на гаспадарцы засталася адна яго жонка Барбара Камар, якая праз некалькі дзён апісаную сьвіньню закалола. Давэдаўшыся аб гэтым, прышоў да яе заступнік солтыса з нейкай паперай у руках і пагражаў тым, што за падатак прададуць карову. Грам. Барбара Камар мусіла прадаць апошнія дый заплаціла солтысу 24 злоты.

Ня глядзячы, аднак, на тое, што ўвесь падатак быў ужо сплачаны, солтыс адмовіўся даць ёй паквітаваньне. Абураная грам. Барбара Камар напісала да Соймавага Клюбу Белар. Сялянска-Работніцкай Грамады пісьмо аб арыштаваньні яе мужа, дзяцей і аб вышэйапісаным выпадку.

У сярэдзіне лютага 1926 г. грам. Адама Камара і 2 яго дзяцей звольнілі з вастрогу, а 3./III. сына яго Рыгора Камара патрэбавалі ў гміну на рэгістрацыю. У прыйшоўшага войт п. Варанец запытаўся: „Якую вы гэта паперу напісалі на нас да Сойму?" Запытаны каротка вытлумачыў. Тады п. войт пачаў даводзіць, што гміна ўзяла ня 40 зл. падатку, як было напісана да Сойму, а толькі 33 злоты.

Вось тут і выясьнілася тое, чаго навет ня ведаў грам. Камар: солтыс Максім Бакач з пісарам Крамянеўскім перабралі 7 злотых і дзеля гэтага не хацелі даць паквітаваньня.

Цяпер ясна кожнаму, чаму гэтак добра жывуць працаўнікі гміны, ясна і тое,—чаму ў солтыса Бакача расьце жывот, а ў хляве—скаціна. **„Вольны"**

Веча.

(М. Сьвіслач, Ваўкавыскага пав.).

15-га сакавіка прыехаў да нас пасол з Незалежнай Партыі Хлопскай (Незалеж. Сялянская Партыя) і зрабіў веча. Прыемна і цікава тое, што гаварыў ён **пабеларуску.** Гаварыў аб уціску буржуазіяй работнікаў і сялян, гаварыў, што буржуазія ня выконвае таго, што забавязалася выканаць у канстытуцыі, што паліцыя не дапускае беларускіх газэт, навет гэтакай праўай, як „Biełaruskaja Krynica".

Паліцыя старалася перашкодзіць гаварыць паслу, але не магла таксама і арыштаваць яго. Тады пачала разганяць народ, а пасол крычыць: „Вось глядзіце, як баіцца буржуазія, каб народ ня ведаў аб праўдзе на сьвеце"!.. **Селянін**

Шчырыя слугі.

(З Валожыншчыны).

Вось якую прыкрую рэч прышлося чуць мне ад грам. Васіля Руты з в. Рачанята Валожынскае воласьці, аб тым як панскія слугі шчыра служаць паном і дапамагаюць ім зьдзеквацца над намі.

„Аднаго разу я паехаў па гатовыя ўжо дровы, незадоўга да вечара, так што пакуль наклаў, дык пачала цямнець. Едучы дамоў, спаткаў недалёка ад вёскі трох чалавек на возе. Аднаго з іх я адразу пазнаў. Гэта быў лясьнік Валожынскага абшарніка, графа Тышкевіча, Адам Бляяўскі—сын парабка. Двох другіх яго кампаньёнаў я не пазнаў. Параўняўшыся са мной, гэтыя тры панскія паслугачы затрымаліся самі і затрымалі мяне, прыказываючы мне завярнуць кабылу і ехаць за імі. Ня будучы вінаватым, — бо меў на возе сваё дровы — я ехаць з імі, зразумела, не згадзіўся, калі-ж яны хацелі завярнуць мяне сілай, дык я адпіхнуў аднаго ад свайго воза. Тады яны ўсе тры схапілі з свайго воза жалезныя кіі і пачалі біць мяне па галаве. Пасьля некалькіх удараў я страціў прытомнасьць і ачхнуўся ў сваей хаце на заўтра. Хатнія мне расказалі, што кабыла ўчора пришла на двор адна і з парожнімі санкамі. Бачучы такую незвычайную рэч, яны пашлі мяне шукаць і нашлі на дарозе ў лужы крыві з разьбітаю галавою сярод раскіданых дроў, адкуль і прынясьлі дамоў непрытомнага. Пасьля гэтага праляжаў я тыдзень у Валожынскай бальніцы, а паведамленая аб выпадку паліцыя, у гэты час рабіла сьледзтва дзеля перадачы справы ў суд. Паліцыя перакапалася, што дровы, якія я вёз, былі зрэзаны ў маім уласным лесе (гэта сьведчыць уся вёска)".

Шчыра служаць паном нашы бедныя несьвядомыя браты. Робяць ужо аж зашмат. Дасьмерці забіваюць сваіх братоў за іх уласнасьць, абы выслужыцца перад панамі.

Кідайце, браточкі, такі паскудны і агідны шлях, які выбраў Бляяўскі і яго сябры. **Піліп з Канапель.**

Нашто йдзець наш грош.

(М. Трабы, Валожынскага пав.)

Дзяра наш ксёндз Пётр Блажэвіч з сваіх парахвіян за ўсё і колькі хоча. Ці хаваючы, ці вянчаючы, ці хрэсьцячы—мусіш заплаціць, колькі ксёндз загадае, а пачнеш прасіць, каб уступіў, так хамам абзаве і нічога не паможа.

Але куды гэтыя грошы ідуць? Калі на добрую справу, дык—ясна—і ня грэх браць. Але дзе тут? Як прыйшлі—так і пашлі. Вось гэты прыкладзік паказвае, куды ідуць гэтыя крывавыя і сьлёзныя грошы.

Езьдзячы па калядзе, заехаў наш ксёндз да пані Сьніткоўскай у м. Бакшышкі, і там, памаліўшыся і выпіўшы, заігралі ў карцішкі. І тут ксёндз адразу „спусьціў" 500 зл., а пасьля, каб адыграць, на каня з возам пачаў гуляць, але, як кажуць „гуляючы ў карцішкі няма брацішкі"—і каня прагуляў. І, каб пехатою ня ісьці да хаты, падпісаў вэксаль на каня з возам. І—ясна—каб заплаціць вэксаль, — будзе „зьбіраць" з парахвіян. **Тутэйшы.**

Эксплёатацыя парабкаў.

(Двор Манькавічы, Пастаўскага пав.).

Жыцьцё парабкаў адчайнае. Парабкі не арганізаваны, ня ўмеюць і ня могуць абараніць сябе ад эксплёатацыі і ўціску паноў. Дзякуючы гэтаму, паны бескантрольна гаспадаруюць над няшчаснымі, загнанымі парабкамі.

Вось як, напрыклад, зьдзекуецца над сваімі парабкамі арандар двара Манькавічы—Антон Сабуневіч. Душыць парабкаў голадам ды работай. Кожнаму сямейнаму парабку ён нібы плаціць па сем пудоў збожжа ў месяц. Ды і то каб хоць гэтыя пуды ў час аддаў, а то цыркае па пудзіку,—а пудзік гэты толькі па 35 фун. замест—40 фун. Покуль выпрасіш гэты запрацованы пуд, то трэба некалькі разоў схадзіць. А працуюць парабкі ад цямна да цямна;—абеду адна хвіліна, хто ўсьпеў зьесьці, а хто ня ўсьпеў — ужо звоніць на работу.

У мінулым годзе перад жнівам, калі жыта было па 7 зл. пуд, то ён ня даў парабкам хлеба, а прадаў па сем злотых і даў пасьля жніва новага жыта, калі было яно па 2 зл. Парабкі галадалі, а ён нажыўся.

Адчыніў гэты Сабуневіч у двары краму, у якой змушае сваіх парабкаў усё купляць і бярэ за тавар, колькі хоча;—дае „ў крэдыт", а пасьля вылічвае жытам. Каб хто і хацеў таней купіць у мястэчку, то ня можа, бо ня мае грошай: Сабаневіч запрацаваных грошай не дае.

У мінулым годзе перад жнівам, калі ён прадаў парабкоўскі хлеб па сем злотых,—парабкі, каб не памерці з голаду, мусілі браць у яго краме розныя крупы „ў крэдыт" на жыта, лічучы жыта па 7 зл. А як аддаваў плату парабкам, то пры разьлічэньні палічыў па два злоты пуд жыта,—так што хто набраў на два пуды перад жнівам, то Сабаневіч вылічыў 7 пудоў,—значыць, за адным замахам дзьве скуры зьдзёр з сваіх парабкаў.

Нібы даў па куску гароду парабкам, але такога, што нічога не расьце. За лета нічога ня выгадавалі ў гэтым гародзе і цяпер у палове зімы бяз варыва.

Цяпер усіх парабкаў звольніў, а калі хто прышоў прасіцца, каб зноў прыняў, то вымагае, каб кожны купіў сабе віле і граблі.

Падзённа мужчыне плаціць 60 гр., якіх нат' на пражыцьцё ня хопіць.

Вось як выглядае жыцьцё парабка у нас. **Я. А. Г.**

З Радавае Беларусі.

У Беларускім Дзяржаўным Унівэрсытэце.

Беларускі Дзяржаўны Унівэрсытэт у Менску ўключае ў сабе два факультэты — пэдагогічны (з аддзяленьнямі лігвістычным, грамадзка-эканамічным, фізыка-матэматычным і прыродазнаўчым) з чатырма курсамі і мэдыцынскі з пяцьма курсамі. Агульны лік студэнтаў на абодвух факультэтах каля $2^1/_2$ тысяч.

Пачынаючы з бягучага году, мэтады акадэмічнай працы ўнівэрсытэту значна зьмяніліся. Галоўная зьмена — перавага **лябораторнага і сэмінарскага мэтадаў над лекцыйным (больш за 60%), асабліва гэта датычыцца першых курсаў***). Пры такой пастаноўцы вучэбнае справы кніга пачынае граць больш важную ролю, і адгэтуль пачаў вастрэй адчувацца недахоп у студэнтаў уласных падручнікаў, набыцьцю якіх перашкаджаюць матар'яльныя магчымасьці студэнта. Даводзіцца кожны дзень хадзіць у бібліятэку.

Унівэрсытэцкая бібліятэка (яна-ж і дзяржаўная) налічвае ў сабе каля 150 тысяч томаў кніжак, чаму і можа цалкам задаволіць патрэбы студэнства. Карыстацца кніжкамі з бібліятэкі можна выключна толькі ў спэцыяльнай салі-чытальні, што дае максымальнае выкарыстаньне кніжкі. Карыстаюцца студэнты і іншымі драбнейшымі бібліятэкамі гораду.

Практыкуецца шырокае выкарыстаньне студэнства для культурна асьветнае працы сярод насельніцтва. У часы канікул студэнты атрымаваюць абавязковыя заданьні вясьці працу ў вёсках, па якім яны разьязджаюцца. Праца гэта — чытаньне лекцыяў, дакладаў, тлумачэньне розных пастаноў ураду, арганізацыі хат-чытален, чытаньне газэт, ліквідацыя непісьменнасьці і гэтак без канца. Пры гэтым маёсцовая ўлада дае тое ці іншае паведамленьне аб гэтай працы, чым студэнт і кантралюецца. У вучэбны-ж час студэнты прыкамандыроўваюцца к розным прадпрыемствам, дзе яны стала вядуць працу сярод рабочых. Гэтая так-званая **грамадзянская праца заўсёды прымаецца пад увагу пры падагульненьні працы студэнта ў Унівэрсытэце.**

Заслугоўвае быць адзначаным імкненьне студэнства да вывучэньня краю. З шматлікіх гурткоў пры ўнівэрсытэце краязнаўчы выдзяляецца сваёю інтэнсыўнай і добра пастаўленай працай. Праўда, гэтаму значна дапамагае тое, што гэты гурток амаль не цалком складаецца з студэнтаў-сялян, што дае магчымасьць ў канікулярныя часы шырока разгортваць працу.

Пры ўнівэрсытэце ёсьць яшчэ і такія гурткі, як фізычнай культуры, любіцеляў радыё, палітычныя, розныя спэцыяльна-пэдагогічныя і інш.

Студэнства ўнівэрсытэту па свайму эканамічнаму стану падзяляецца на тры катэгорыі: студэнты-служачыя, студэнты-стыпэндыяты і жывучыя на сродкі бацькоў.

Лепей за ўсіх жыве, разумеецца, студэнт-служачы (пры гэтым займаюць самыя разнастайныя пасады—бугальтэры, дзелаводы, лябоаранты, прыкашчыкі і г. д.). Такі студэнт звычайна выдзяляецца лепшаю вопраткаю, з цэлым бярэмем кніг пад пахаю заўсёды сьпяшаецца. Вучыцца, разумеецца, кепска. У ўнівэрсытэт заходзіць калі-некалі толькі дзеля таго, каб прачытаць розныя абвесткі, каб быць у курсе спраў унівэрсытэту. Лекцыі слухае толькі „найбольш важныя" або найцікавейшыя.

Другі тып-студэнта — студэнт стапэндыят, складае большасьць студэнства (каля 50%). Гэта самы звычайны вясковы хлапец, ходзіць у кажушку ці „фрэнчу" з вясковага сукна, такія-ж майткі, у кепцы і простых ботах. З кішэні заўсёды тырчыць абмэзганая заметка-сшытак. З семнаццаці-рублёвае стыпэндыі трэба даць сем руб. на абеды, а рэшта на сьнеданьне, вячэру, кватэру і гэтак без канца. Вечна бегаець, шукаючы якое-небудзь працы. І ўсё-ж—такі, ня глядзячы на такое эканомічнае становішча, стыпэндыяты зьяўляюцца апорай унівэрсытэту—гэта найбольш акадэмічна пасьпяваючая частка студэнства, якая знаходзіцца ў унівэрсытэце сапраўды дзеля таго, каб вучыцца.

Рэшту студэнтаў складаюць больш заможныя групы.

Студэнты маюць сваю сталоўку, у якой за 25 кап. можна зьесьці абед з двух страў, хоць і ня надта тлусты, але задаволіцца можна. Студэнская каса ўзаемадапамогі выдае невялічкія дапамогі, як пазычковя, так і назаўсёды. Сродкі каса зьбірае з розных крыніц, дапамогі дзяржаўных органаў, зборы, спэктаклі і г. д.

Тэатры і кіно гораду даюць для студэнтаў кожны вечар каля 30—40 білетаў дармова, і столькі-ж са сьскідкаю напалову. Кожную нядзелю для студэнтаў у адным з кіно даецца дняўны сэанс дарма.

Вельмі адчуваецца адсутнасьць студэнскага клюбу, замест якога істнуе толькі чытальня, дзе можна знайсьці любую газэту і часопісь.

У Менску выдаецца студэнская часопісь „Чырвоны Сьцяг", ахапляючая ўсё беларускае студэнства. У самым-жа ўнівэрсытэце выдаецца насьценная газэта па кожнаму факультэту.

Студэнт Пэдфаку Б. Д. У. **Ваўчок Л. Я.**

Менск, 11 сакавіка 1926 г.

*) У польскіх унівэрсытэтах практычных занятках, акрамя мэдыцыны, толькі 10%—(абавязковая работа)— *А. З.*

Паштовая скрынка.

Уладзіміру Сычу. Вершы Вашыя слабыя, не падходзяць да друку!

С. Сьвістуну. Здольнасьць вершаваньня маеце, ды з моваю у Вас блага. Ад расейшчыны ніяк вызваліцца ня можаце. У гэтым кірунку і трэба Вам перад усім папрацаваць.

Магістрацкаму. Паштовая скрынка работніку з Горадні. Вашу карэспандэнцыю зьмесьцім, як прышлеце свой адрэс і прозьвішча.

А. Бяссонніцы. Карэспандэнцыі вашай зьмясьціць ня можам,—не падходзіць. Пашырайце кругом сябе сьвядомасьць, беларускую кніжку і нашую газэту.—Пішыце.

Усячына.

Эйфэлева вежа валіцца.

Эйфэлева вежа (ў Францыі) знаходзіцца пад пагрозаю. Яе разьядае ўсё больш іржа, якую ніяк не ўдаецца перамагчы. Афарбоўка і навет частая не аберагае вежу ад заржаваньня. Апроч таго, заўважана, што вежа ўсё больш нахіляецца ў бок паўднёвага захаду. Ужо 15 жніўня 1894 году адхіленьне верху вежы дасягала 24-х сантымэтраў. Зараз вежа бязумоўна сагнулася яшчэ больш. Верх вежы пачаў хістацца пры моцным ветры, апісваючы эліпс з вялікаю восьсю ў 10 сантымэтраў і малою восьсю ў 6 сантымэтраў.

Рэдактар-Выдавец: Ал. Вільчыцкі. Друкарня Н. Лэвін і Сын, Вільня, Нямецкая 22.